

**XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2013. április 16-18.
Nemzeti Köszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar**

**Futballmérkőzések biztosításának technikai és személyi
problémái és azok megoldása.**

Jelige: *Futball*

Dolgozat lezárásának időpontja: 2012, 12.

1. Téma ismertetése, általános célok.....	3
2. Futball stadionok felépítése.....	4
2.1. Az ezredforduló előtti stadionok.....	4
2.2. Modern stadionok ajánlott kialakítása.....	7
2.2.1 Stadionok elhelyezkedése.....	10
2.2.2 Stadionok kialakítása.....	11
2.2.3 Stadion biztonsági rendszerei.....	14
3. Futball huliganizmus.....	17
3.1. Az ultrák eredete.....	17
3.2. A huliganizmus pszichológiája.....	18
3.3. Legismertebb zavargások.....	18
3.4. Huliganizmus elleni intézkedések.....	19
3.4.1. Európa.....	19
3.4.2. Magyarország.....	21
3.4.3. Afrika, Amerika és Ázsia.....	23
4. Futballbiztosítási tervezet felépítése.....	23
4.1. Játékosok védelme.....	25
4.2. Kültéri és beltéri védelem.....	25
4.3. Lelátótér védelme.....	26
4.4. Médiabiztosítás.....	28
4.5. VIP személyek biztosítása.....	29
5. Jövőben szükséges folyamatváltoztatások.....	29
6. A dolgozat továbbfejlesztésének lehetőségei.....	30

„Biztonság

A biztonság megteremtése mindenki számára, aki használ egy stadiont, elsőbbséget kell, hogy élvezzen minden egyéb stadiontervezési és működtetési elgondolással szemben, függetlenül a rendelkezésre álló finanszírozási képességektől.”¹

Bevezetés

A rendezvény olyan társadalmi tevékenység, mely egy közösség előre meghatározott célból, helyen és időben szervezett összejövetele. A rendezvény biztosításával a rendezvénybiztosítás foglalkozik, mely a biztonságtechnika legdinamikusabb formája, hiszen a rendezvények sok félék lehetnek, célközönségük, meghívott vendégeik különböző védelmet igényelnek, a rendezvények helyszíne és egy adott helyszínen tartott rendezvények is eltérhetnek egymástól, így a biztosítást is egyedileg kell kezelni. Ugyan alkalmazható egy-egy tipikus rendezvénybiztosítási sablon, de célszerű dinamikus helyzetelemzést végezni ezek kialakításakor. A Sportesemények, a rendezvények speciális, de igen tág kategóriája, ahol a védendő személyek feloszthatók játékosokra, nézőkre, személyzetre, médiára és VIP vendégekre. A különböző személyek védelme részben megegyezik, részben eltér egymástól, ezt a későbbiek folyamán részletesen be is mutatom. A sportrendezvények igen népszerűek. Különböző embereket mozgatnak meg, akik általában kisebb csoportokba tömörülve támogatják jelenlétükkel az általuk kedvelt sportolókat. A futballmérkőzések a sportrendezvények egyik kiemelkedő kategóriája, hiszen rendszeresen, nagy számban kerülnek megrendezésre helyi, országos, kontinentális vagy akár az egész világot átölelő eseménysorozatokként, amelyek mindegyike jelentős népszerűségnek örvend. Európában és így Magyarországon is kifejezetten közkedvelt sportágnak számít. Tudományos diákköri munkám célja, hogy átfogó képet adjon a futballmérkőzések biztosításában jelenleg alkalmazott biztonságtechnikai rendszerekről, szabályokról és a huliganizmust korlátozó törvényekről és rendeletekről. Továbbá, hogy javaslatokat állapítson meg a mai Magyarország technológiai, sport-kulturális fejlettségi színvonalára mellette szükséges változtatásokra és ezek alkalmazásával felállítsa egy variációját az ideálisnak

¹ **Football Stadiums Technical recommendations and requirements** - FIFA Fédération Internationale de Football Association - 2000 - ISBN: 978-3952326404 - p.39.

tekinthető stadionbiztosítási terveknek, valamint javaslatokat fogalmazzon meg a jövőben szükséges, a biztonságot fokozó és a magas biztonsági szint elérése mellett az élhetőséget, kényelmet, és a játék élvezhetőségét megtartó rendszerek fejlesztési irányaival kapcsolatban. Teszi mindezt úgy, hogy bemutatja Magyarország és az Európai Unió futballszociológiai fejlődését, valamint a stadionok tervezésében keletkező elvi változásokat melyek a mérkőzésekhez köthető tragédiák elhárítására szánt erőfeszítések legnagyobb részét képezik.

1. Téma ismertetése, általános célok

Míg Amerikában a golf, az ökölvívás, vagy az amerikai futball, addig Magyarországon egyértelműen a foci a legnépszerűbb sport, akárcsak Közép-Európa legtöbb országában. Ez valójában nem meglepő, hiszen focizni szinte bárhol és bármikor lehet, még akkor is, ha a szabályokhoz képest több vagy kevesebb fő szeretne játszani, talán ezért is alakult ki nagy futball-szeretet a gazdaságilag erősen korlátozott országok legtöbbszörében. És ahol játsszák a focit, ott nézik is. Labdarúgást nézni azért jobb, mint sok más sportot, hiszen itt elmondhatjuk, hogy Mi nem úgy tennénk, vagy éppen úgy cselekednénk egy adott helyzetben, mint kedvenc játékosaink, hiszen Nekünk is meg van a lehetőségünk élvezni ezt a sportot, így sokkal inkább érezzük sajátunknak a lelátókról is azt, ami a pályán zajlik, így kapjuk meg az alapvető motivációját annak a csoportnak, akik a szurkolói közösségeket alkotják. A közösségekbe való szerveződés alapja hogy így a sport szeretete mellett egy adott irányvonalat képviselhetünk, így támogatva azokat, akik szerintünk ezt megérdemlik. Mivel a labdarúgás igen népszerű hazánkban, ezért kifejezetten nagy érdeklődésnek örvend a különböző médiumok részéről, illetve ezek együttes hatásaként a sportág támogatottsága is magasan a többi felett helyezkedik el. Különböző mérkőzések, különböző nézőszámot jelentenek, hiszen míg két kis település barátságos összecsapását néhány tucat, addig a Nemzeti Bajnokság mérkőzéseit a stadionokban, akár 12000 fő is megtekintheti². A nézőszám egyike azoknak a kockázati tényezőknek, melyek kialakítják a személy és vagyonvédelmi feladatok ellátására felkészített és a biztonságtechnikában jártas támogatószemélyzet iránti igényt. Kutatásom során azt tapasztaltam, hogy erre - a különböző tragédiák és a huliganizmus hullámainak előretörésének hatására - a nemzetközi szervezetek, mint a FIFA vagy az UEFA már közel két évtizeddel ezelőtt ráeszméltek, illetve ezek alapján, Magyarországon is törvényi szabályozás alakult ki a problémák kezelésére, megelőzésére nem sokkal az ezredfordulót követően. Ugyanakkor habár törvényi

² http://hvg.hu/sport/20110524_nezoszam_NB_I

eszközzel rendelkeznek, a rendfenntartó erők és a különböző biztonsági szervezetek, valamint a stadionok tulajdonosai nem, vagy csak korlátozottan alkalmazták ezeket a lehetőségeket. A következőkben szeretném felhívni a biztosításért és biztonságtechnikai rendszerekért felelős személyek figyelmét a futballmérkőzések biztosításának különböző területein belüli általános hiányosságokra, illetve mindenkinek, aki a téma után érdeklődik, szeretném bemutatni azokat az igen pozitív változásokat, melyek a labdarúgó mérkőzések biztonságával, biztosításával kapcsolatos szemléletben és hozzáállásban változtak az elmúlt néhány év során az országban.

2. Futball stadionok felépítése

Biztonságtechnikai szempontból a stadionok felépítése, elhelyezkedése, az alkalmazott építészeti megoldások, technológiák, a stadion felosztása épp annyira meghatározóak és legalább olyan szigorú kritériumoknak kell megfeleltetni ezeket a tulajdonságokat, mint gazdasági, környezetvédelmi szempontból vagy a felhasználhatóságot tekintve. A most következő néhány oldalon, bemutatom az ezredforduló előtti stadionok általános felépítési hiányosságait, majd a sport- és stadionbiztonsági szakértők valamint a nemzetközi és hazai szervezetek által a modern stadionok építésénél és felújításánál ajánlott vagy megkövetelt kritériumokat a stadionok környezetükbe való beillesztésével, annak szerkezeti felosztásával, valamint az azokban alkalmazott biztonságtechnikai rendszerekkel kapcsolatban.

2.1. Az ezredforduló előtti stadionok

A stadion szó Görög eredetű, és eredeti használatában a távolág egy mértékegysége volt. Az attikai stadion 177,6 m, az olimpiai 192,28 m, a delphoi 177,55 m hosszúságnak felel meg. Az első ismert stadiont Olimpián építették krisztus előtt 776-ban. Az ókori stadionok közül a modern korban egyedül az athéni Pánhellén stadiont használták, természetesen felújítások után. Itt játszották az 1870, 1875, 1896, 1906, és 2004-es és olimpiai játékok egy részét. A labdarúgás történelme az olimpiákhoz képest igen rövid, az első labdarúgó egyesület a Sheffield FC 1857-ben alakult Angliában, ahonnan a sport maga származott. Övék volt az első futball stadion is, ahol az első labdarúgó mérkőzést 1862 decemberében játszották. A Bramall Lane stadiont 1855-ben adták át, ám eredetileg krikett pályának építették. A sportág terjedésével természetesen stadionokra is egyre nagyobb szükség volt, ám a foci ismerté válásának első évtizedeiben igen gyakran más sportpályákat használtak a meccseken, vagy a környezetben található anyagokból, parkokban, mezőkön, utcán alakítottak ki ideiglenes pályákat a játékosok, ez különösen a szegény országok amatőr futballistáinál volt megfigyelhető. Ezek

a rögtönzött csapatok és pályák vezettek az utcai futball kialakulásához, amely mára számtalan sajátos és hivatalosan is elismert ágazatot alakított ki az eredeti labdarúgás alapján. Ugyanakkor a futball terjedése igen hamar szükségessé tette az egyre növekvő rajongótáborok befogadására képes stadionok építését. A labdarúgás terjedését bizonyítja, hogy 1920-ban megalakul a Fédération Internationale de Football Association közismert nevén FIFA azzal a céllal, hogy a világ legnagyobb csapatai számára létrehozzon egy nemzetközi versenysorozatot. A második világháború kezdetétől 12 évig szünetelt a szövetség működése, azóta viszont minden negyedik évben megrendezik a futball világbajnokságot. Európában a másik nagy labdarúgó szervezet neve Union of European Football Associations avagy UEFA, ezt a szervezetet 1954. június 15-én alapították és több kupasorozatot is rendez különböző rendszerességgel. A szervezett labdarúgás, a nemzetközi mérkőzések, az utcai mérkőzések, mind hozzájárultak a sportág általánosan ismertté és közkedvelté válásához, így elkerülhetetlen volt, hogy a labdarúgás és a játékosok saját teret kapjanak. Jelenleg csak Pest megyében 276 futballpálya vagy stadion található, és a Magyarországi internetes ³futballstadion adatbázis szerint 277 stadiont vagy futballpályát bontottak le a sport fennállása óta hazánkban. Egy másik internetes ⁴adatbázis szerint jelenleg csak Európában 4294 stadion található, illetve a világ 224 országában együtt több mint 11.000 stadion van jelenleg is használatban. Talán ezekből a számokból érzékelhető, hogy mára igen sok stadion készült világszerte. Ez a számtalan stadion, a biztonságtechnika és a biztonsági előírások szempontjából nem megfelelőek, köszönhetően a szükséges tapasztalatok hiányának, illetve a sportág dinamikus fejlődésének betudható stadionhiány kielégítése érdekében már-már tömeggyártásban tervezett, kivitelezett komplexumoknak. A stadionokban bekövetkező legsúlyosabb tragédiák forrása maga a szurkolói tömeg magatartása. Ha egy stadionban valamilyen okból pánik tör ki, vagy a tömeg egy bizonyos behatásra megindul adott irányban, a különböző fizikumú, magasságú, gyorsaságú emberek adott irányban, viszonylag kis áthaladási keresztmetszet esetén feltorlódnak, majd az átlag alatti haladási sebességű személyeket a tömeg egyszerűen maga alá temeti. Az emberek tömeges mozgását annak irányait, okait, szabályszerűségeit, és a fellépő jelenségeket vizsgálja a tömegmozgás tudománya. A viselkedéstudományok ezen ágazata, melyet többek között az ELTE Biológiai Fizika tanszékén is vizsgálnak, kifejezetten a tömeg pánikszerű mozgásából eredő balesetek miatt jött létre. Mára bizonyított tény, hogy a tömegek veszély esetén történő koordinálatlan, ösztönszerű mozgása nem csak a tagok eltaposása, kiszorítása miatt veszélyes, de jelentősen lassítja a menekülést is. Ezért igen fontos a stadionokban a megfelelő mozgástér

³ <http://www.magyarfutball.hu/hu/stadionok>

⁴ <http://www.worldstadiums.com/>

kialakítása a menekülési utak megtervezése, szabadon hagyása, kordonokkal, kerítésekkel való kijelölése, jelzésekkel történő megjelölése, továbbá a pszichológiai ráhatás, a tömeg nyugtatása, és irányítása. 1970-80 között legalább egy tucat olyan jelentős számú (50-100 közötti) halálos áldozattal járó tragédia történt melyben az áldozatokat a tömegmozgás⁵ nem megfelelő kontrollja okozta, hiszen az ezredforduló előtti stadionok javarészeiben nem volt megfelelő számú menekülő útvonal, így a több ezer fős tömegek 1-2 irányban indultak el. Illetve igen gyakori volt, hogy számtalan állóhelyet alakítottak ki, ami jelentősen megnövelte ugyan a stadion kapacitását, de az ülőhelyek közötti amúgy is szűk lépcsősorokon való kijutást még normál esetben is megnehezítette, hiszen a tömeg a rendezvény végén szintén egyszerre és gyorsan szeretné elhagyni a helyszínt. Ez, illetve a csúszásmentesítés hiánya okozta 1982-ben Moszkvában a Szpartak, Moszkva-Haarlem elleni mérkőzésen hivatalos források szerint 66, független vizsgálatok alapján 340 ember halálát.⁶ A mérkőzés igen egyhangúra sikerült, a szurkolók a meccs végének közeledtével kezdték elhagyni a stadiont, amikor a hazai csapat az utolsó percben lőtt egy gólt, a tömeg az egyetlen nyitott kapu felől hirtelen megfordult, és örömeiben elkezdett visszafelé áramlani, ám a csúszós lépcsőn rengeteg ember került a súlyos emberáradat alá.

A tűzbiztonsági előírások az utóbbi évtizedekben jelentősen szigorodtak, a jelenlegi Országos Tűzvédelmi Szabályzat (OTSZ)⁷ számtalan fontos alap- és irányelvet fogalmaz meg, melyek betartásával jelentős tűzbiztonsági színvonal válik garantálhatóvá. Korábban a stadionok tűzbiztonságra ennél jóval kisebb figyelmet fordítottak. Sajnálatos módon ezen a területen is azt mondhatjuk, hogy a katasztrófák utáni feltárások hozták meg azokat az eredményeket, amelyek alapján a szabályokat szigorították a törvényalkotók. Ilyen katasztrófa volt az 1985-ös bradfordi tüzeset is, ahol egy eldobott cigaretta csikktól kapott lángra a stadion száraz, kezeletlen és védelem nélküli faszervezete. A gyorsan terjedő tűz 56 szurkoló életét követelte. Magyarországon jelenlegi futballstadionjaink nagy részét a kilencvenes évek előtt építették, amikor egyfelől a gyors munkavégzés volt az elsődleges feladat, másfelől nem rendelkeztek a kivitelezők, tervezők, kellő tapasztalattal, megfelelő technológiai fejlettségű eljárásokkal az egységes stadionbiztonság biztosításához. Sajnálatos módon emiatt a stadionok túlnyomó többségében a szerkezeti elemek teherbírása nagymértékben elűt, akár szektoronként különbözhet, hiszen például a vasbeton szerkezetek anyageloszlása és összetétele is változik a stadion, különböző tartószerkezeteiben. Emellett a múlt század építészetére jellemző volt a víz-

⁵ <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan344.pdf>

⁶ <http://focitipp.hu/?content=cikkek&id=2352>

⁷ http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100028.BM

és hőszigetelés hiánya, vagy túlzott folyadék- és hőáteresztő képességgel történő beépítése. A stadionok különböző pontjain a csapadék képes leszivárogni a betonszerkezetekbe, majd ott a hideg időszakokban ez a csapadék megfagy, ezzel tágítva a szerkezetben lévő hajszálereket, kapillárisokat, ami így még több csapadékot tud magába szívni. Ez a jelenség a fagyerozió, ami hosszabb távon a szerkezeti elemek gyengülését okozhatja. Hazánkban a biztonságtechnika megjelenése közel 20 évvel ezelőtt történt, az ezt megelőző időszakban a biztonsági ellenőrzések jóval ritkábbak és pontatlanabbak voltak, kevesebb hangsúlyt vetettek a szakértők a dinamikus igénybevételek számítására ilyen nagy és összetett szerkezeteknél. A történelem egyik legismertebb katasztrófáját is ez az elővigyázatlanság és a nem megfelelő infrastruktúra valamint a hiányos szervezés okozta. 1985. május 29.-én a Heysel⁸ stadionban az angol Liverpool FC és az olasz Juventus FC játékosai csaptak össze a pályán, a meccs közben pedig a szurkolók tették ugyan ezt a lelátón. Az egymásra támadó nézők nem megfelelő elszeparálása, a gyenge elválasztó kerítés áttörése után, a stadion dinamikus igénybevételei olyannyira megnöttek, hogy a stadion fala egy részen bedőlt, és maga alá temetett több tucat embert. A tragédia 39 látogató életét követelte.

2.2. Modern stadionok ajánlott kialakítása

Mindezen tragédiák, balesetek, és hibák csökkentése érdekében a mai stadionbiztonsági szakértők igen komoly ajánlásokat dolgoztak ki a jövő sporthelyszíneinek építésére vonatkozóan. Az építmények tervezését illetően az ajánlások három fő csoportra oszthatóak. A három csoport első tagja az elhelyezkedés, tehát meg kell határozni hová is építsük majdani stadionunkat. A második lépés a kialakítás, tehát milyen funkciókat szeretnénk a stadionban biztosítani, milyen látványelemeket kívánunk alkalmazni, és milyen kiszolgáló egységekre lenne szükségünk a mérkőzések lebonyolításához. Majd legvégül következik a biztonság megtervezése. Ennél a pontnál követni kell a FIFA, UEFA, MLSZ és elsősorban a stadion helyszínén illetékes hatóságok, és az állam által meghatározott törvényeket, rendeleteket, majd ezen felül, ezekkel szoros összhangban további egyéni pályarendszabályokat hozhatunk létre. Későbbiekben kívánom szemléltetni, hogy a biztonság kérdésköre természetes módon visszacsatolással, működik az elhelyezkedés és a kialakítás megtervezésében is! Ezeknek a fő témaköröknek a megoldásához szükséges megválaszolni néhány előzetes kulcskérdést. Ezek a kérdések:

1. Milyen rendezvényeket szeretnénk tartani az adott stadionban?

⁸ http://www.lfconline.com/sngl/edb3/heysel_tragedy_section/index.shtml

2. A rendezvények, és a stadion alapfeladatainak biztosításához milyen közművek szükségesek?
3. A stadionban mekkora férőhelyet szeretnénk biztosítani?
4. Hol fér el a stadion, és hol lehet a rendezvényekre érkező látogatók mozgását, utazását biztosítani úgy, hogy az a környék forgalmában minimális zavart okozzon?
5. Hogyan lehet biztosítani a vendégek elszállásolását amennyiben erre igény vagy szükség van.
6. Adott területen milyen biztonsági kockázati tényezők jelentkezhetnek a stadiont vagy az azt használók számára?
7. Milyen költségvetési kerettel dolgozhatunk, és milyen rövid valamint hosszú távú kiadásokat jelent a stadion létesítése egy meghatározott helyszínen?

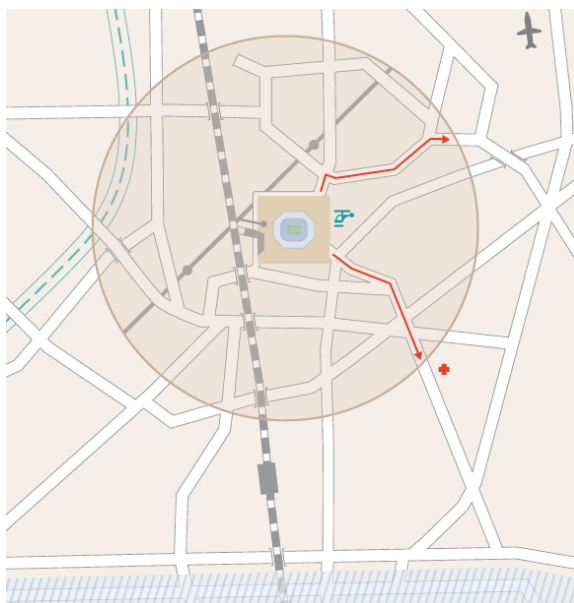
Ezeket a kérdéseket a FIFA ajánlásai, illetve az általam végzett kutatások és stadionlátogatások során feltárt és megismert sarkalatos pontok alapján állítottam össze. A kérdések megválaszolásával meghatározhatóak stadionunk céljai, valamint a célok maradéktalan megvalósításához szükséges külső és belső technikai és anyagi vonzatok. A kérdések rövid elemzése és értelmezése a következő:

1. Ideális esetben, egy futballstadionban kifejezetten a labdarúgó mérkőzések megtartására építenek. Ennek ellenére gyakran, többcélú stadionok építését tartják előnyösnek a megrendelők, hogy a kihasználtság a lehető legnagyobb legyen. Ilyen esetekben viszont az egyéb rendezvények megtartása miatt kompromisszumok megkötésére van szükség. Talán az egyik legegyszerűbb példa, ha egy automata rendszer segítségével zárható tetejű futballstadion küzdőterét figyeljük. A pálya alapvetően sportgyeppel van beborítva, ennek költsége viszonylag magas, és ügyelni kell a folyamatos karbantartásra, a föld elegyengetésére, az öntözésre, a vízelvezetésre, a fű nyírására, a pálya-jelzések felfestésére. Ugyanakkor a természetes fű mind látványra mind érzetre a legideálisabb egy igazi mérkőzéshez. Ha a stadion üzemeltetői, a sporteseményeken túlmenően koncerteket is szeretnének szervezni a helyszínen akkor számolniuk kell azzal, hogy huzamosabb időre lefedésbe kerül a színpad miatt a fű egy része, illetve az előadás kellékeit általában nagy tömegű kísérő kamionok és furgonok szállítják a rendezvényre, amelyek pedig a talajra rónak túlzott terhelést. Ilyen jellegű igénybevételek esetén a műfüvezés sokkal célszerűbb hosszú távon, ám ezt a megoldást a FIFA szabályzata alapján újjépítésű stadionban nem lehet alkalmazni, illetve a jelenleg műfüves

- centerpályákat 2014-ig infrastruktúra fejlesztés segítségével át kell építeni akkreditált standardoknak megfelelő pályagyeppelel fedetté.
2. Ez a kérdés valójában annyit jelent, hogy a stadion nem építhető elszigetelt, a közműhálózatok központjaitól távol eső helyre, hiszen ott azok szolgáltatásainak biztonsága jelentősen alacsonyabb a közelebb eső területekéhez képest.
 3. Fontos meghatároznunk, hogy a stadionban tervezett eseményekre mekkora férőhelyet kívánunk biztosítani a látogatók számára. Természetesen ezt optimalizálni kell előzetes számításokkal. Ha úgy tervezzük, hogy csak focimeccseket szeretnénk a stadionban tartani és Magyarországi első osztálybeli csapat számára építjük a stadiont, az átlagos nézőszám 4.500 fő körül van, viszont a legnépszerűbb csapatok és mérkőzések esetén ez 10.000 fő fölé is emelkedhet, illetve ha külföldi sztár csapat is érkezik a helyszínre ez a szám akár 15.000 főt is meghaladó lehet. Így a nagy csapatok pályáinak optimális ülőhely száma 20.000 fő, hiszen ez ugyan a jelenlegi átlag felett van, de az üres helyek a gazdasági helyzet esetleges javulásakor, illetve a használatban lévő helyek esetleges megrongálódásakor a javítás időtartamára igénybe vehetőek, így ez a többlet nem jelent felesleges kihasználatlanságot, csupán stratégiai tartalékot. A FIFA statisztikái alapján a labdarúgó világbajnokság döntőjének nézőszáma 50.000 fő körül található, így az ilyen rendezvények megtartására optimálisan 60.000 férőhelyet javasolnak.
 4. -5. -6. Ha már tudjuk milyen céllal és mekkora méretű stadiont építenénk, és annak kihasználásához is megvannak a szükséges feltételek, akkor el kell helyezni azt. Az elhelyezésben olyan ideális szűk keresztmetszetet kell keresni, ami rendelkezik megfelelő infrastruktúrával, hogy a látogatók igényei a meccsre érkezés előtt és után is ki legyenek szolgálva. Illetve a környék közbiztonsága lehetőleg magas legyen, ezzel is csökkentve a huliganizmus és a szurkolók és lakosság közötti atrocitások előfordulását. Emellett fontos hogy a környéken lehetőség legyen a meghívott vendégeket elszállásolni, parkoltatni és a távolról érkező szurkolók is meg tudjanak szállni a stadion körzetében.
 7. Természetesen, mint minden építkezésnél és üzemeltetésnél a legmeghatározóbb tényező az anyagi forrás nagysága. Fel kell mérni az építkezés költségeit, és a helyi szabályoknak illetve az előzetes szerződések alapján az üzemeltetéshez szükséges ráfordítások mértékét, valamint hogy milyen módon juthat profithoz a vállalkozás. Fontos megjegyezni, hogy a biztonság az egyik olyan a költségvetés egészét érintő tényező, amin szigorúan tilos spórolni, hiszen ennek biztosítása a vállalkozás felelőssége, és életek függenek a megfelelő rendszerek alkalmazásától.

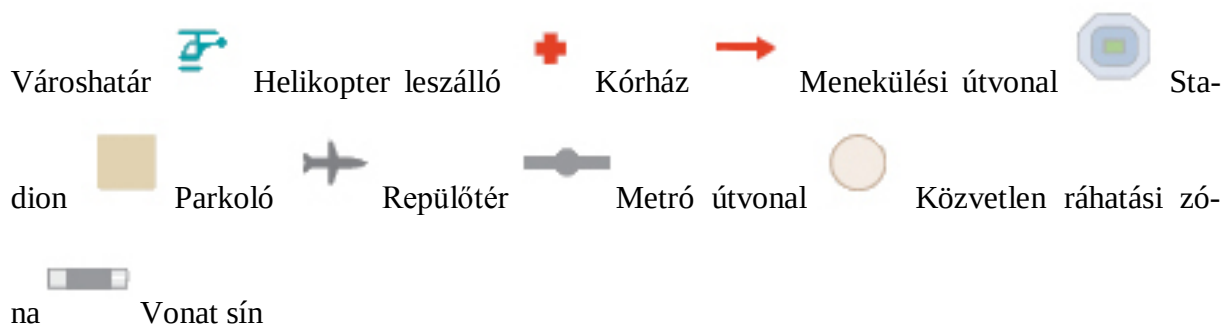
2.2.1. Stadionok elhelyezkedése

Dolgozatom témája a futballmérkőzések technikai és személyi biztosítása. Ezt a feladatot általában, a stadion üzemeltetői, vagy bérlő esetén, annak személyzete segítségével, egy külsős, megbízott biztonsági cég, rendelkezés, vagy saját igény esetén a rendőrséggel közreműködve, különleges biztosítást igénylő vendégek jelenlétekor, a Terror Elhárítási Központ munkatársaival kiegészítve végzik. Ennek ellenére a stadion biztosítása, a biztonságtechnika, és biztonsági szemlélet megjelenése koránt sem itt, azaz a meccseket megelőző felmérésekkor, a biztonsági terv elkészítésével, vagy a biztonság mechanikai és elektronikai rendszereinek beépítésével kezdődik. A biztonság igénye, a biztonságszervezés, egy stadion felépítése előtt már a tervezést befolyásoló tényezővé kell, hogy váljon. Az elhelyezkedést illetően korábban említett szűk keresztmetszet értelmében, meg kell vizsgálnunk, hogy a tervezett stadion méretei a választott település értékesíthető részein belül hol helyezhető el. Ezután a helyszínek közül olyat kell választani, ami lehetőség szerint minél több tömegközlekedési útvonalról könnyen, minimális számú átszállás segítségével megközelíthető. Fontos hogy a helyszínen megfelelő befogadóképességű parkolót is kialakítsunk, amelye a rendezvény idejére a látogatók számához igazított szabad kapacitással kell, hogy rendelkezzen. Ideális esetben a komplexum gyorsan megközelíthető távolságra van legalább egy általános kórháztól illetve a rendfenntartó erők készenléti intézményétől. Optimális a megközelíthetőség, ha főútvonaltól nem messze, de azt közvetlenül nem érintő területen van a stadion, hogy több kisebb bekötőúton oszoljon el a beérkező forgalom, és ne terhelje a gyors közlekedést biztosító vonalakat.

1. ábra – stadion elhelyezésének szűk keresztmetszete – football stadiums technical recommendations and requirements – FIFA – p.29.

Az 1. ábra a FIFA ajánlása alapján készült. A rajzon a fentebb említett igények által meghatározott optimális stadion elhelyezkedés látható. Az ábrán található ikonok jelentése:

A közvetlen ráhatási zóna a stadion környezetében lévő olyan távolság, amin belül az egy négyzetméterre jutó látogatók száma jelentősen megnő, illetve távozáskor e határon túl oszlik fel a vendégsereg olyan szinten, hogy azt tovább terelni nem szükséges, hiszen nem rónak jelentős terhet a környék befogadó képességére. A biztonság, mint visszacsatolt tényező ezen a területen úgy jelentkezik, hogy olyan helyszínt kell választanunk a stadion telepítésére, amely megfelelő közműszolgáltatást és közbiztonságot, valamint veszélyhelyzet esetén gyors reagálását orvosi katasztrófavédelmi és rendőri erőket tud biztosítani az üzemeltető számára.

2.2.2. Stadionok kialakítása

A telepítési hely ideális meghatározása után a stadion kívánt végső felhasználásától függően ki kell alakítani annak szerkezeti felépítését is. Természetesen a mai modern technológiáknak és trendeknek köszönhetően számtalan újszerű látványelemmel egészülnek ki az újépítésű stadionok. Ugyan akkor ezek a beépíteni kívánt elemek sem csökkenthetik a megkövetelt biztonsági színvonalát. A stadion kialakításának biztonsági feltételeit az MLSZ aktuális biztonsági szabályzata valamint pályaleírása és az UEFA gondozásában megjelentetett Guide to Safety at Sports Grounds⁹ című kiadvány alapján kívánom meghatározni, mivel az ezekben összegyűjtött irányelvek tartalmazzák a stadionok kialakítása okozta valamennyi jelentős, de elkerülhető probléma egyértelmű megoldását. Célszerűnek tartom a szakirodalmak gondolatmenete alapján felbontani a stadionok biztonsági kialakítását a következő pontok szerint:

1. Közlekedés biztosítása a beengedési pontoktól az ülőhelyekig.
2. Ülőhelyek biztonsága

⁹ Guide to Safety at Sports Grounds - Her Majesty's Stationery Office – 2008 – ISBN: 978-0117020740

3. Irányítási helyszínek telepítése
 4. Jelző rendszerek, biztonsági zónák, terelők
 5. Orvosi helység, ügyeleti helység, illemhelység
 6. Játékosok tartózkodási területe, VIP szektorok, Újságíró zóna
 7. Tűzbiztonság
1. A közlekedő útvonalak biztosításába tartozik, hogy adott esetben a forgalmat úgy kell irányítani, hogy a rendezvényre érkezők a lehető legkisebb fennakadást okozzanak a térségben, ám a biztosítási feladat egyértelműen a bejáratoktól kezdődik. Az MLSZ 2013. június 30-ig minden egyes NB I-es stadionban kötelezővé tette az egyedi azonosítást elősegítő, kártyával is működtethető teljes testmagasságban biztosító forgókapus rendszerek használatával. Szintén az MLSZ biztonsági szabályzata határozza meg azt is, hogy a vendégcsapat szurkolói számára külön kaput, és külön vendég szektort kell biztosítani. A bejáraton túli útvonal biztosítás az útvonal kijelölését jelenti a gyakorlatban, hogy a látogatók megtalálják a jegyük alapján meghatározott helyüket. Természetesen az illetéktelen személyek számára nem megtekinthető területeket le kell zárni, adott esetben őriztetni kell, de kényszerítésre beengedéskor ritkán van szükség. A balesetek elkerülése érdekében fontos megfelelő áteresztő képességű, széles, akadályoktól mentes folyosókat, és csúszásmentes lépcsőzeteket kialakítani a stadion egész területén. Liftek és rámpák segítségével biztosítani kell a bejutás lehetőségét mozgáskorlátozottak számára is.
 2. A FIFA biztonsági testületének ajánlása hogy minden olyan sporteseménynél ahol a mérkőzés megtekintésekor a nézők statikus helyzetükből végig tudják követni az egész rendezvényt, ott a lehető legnagyobb arányban kell ülőhelyeket biztosítani. Mivel a jegyek általában ülőhelyekre szólnak, így kötelező egyéni ülőhelyeket biztosítani, padok nem alkalmazhatóak az ilyen stadionokban. Az ülőhelyeknek a magyar és nemzetközi szabályzók alapján 30 cm magas háttámlával kell rendelkezni. Fontos az ülőhelyek tartó részeinek rendszeres felülvizsgálata ezzel nehezíthető, hogy a huligánok azokat leszakítsák, illetve hogy az esetlegesen fellépő dinamikus terhek hatására a tartó állványzat beszakadjon. A 2004. évi I. törvény ¹⁰a sportról kimondja, hogy: új sportlétesítmény építése vagy meglévő korszerűsítése csak akkor engedélyezhető, ha az minden biztonsági feltételnek, így

¹⁰ A dolgozat írásakor a törvény itt érhető el: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0400001.TV

különösen a nézők biztonságos elhelyezésének megfelel. Ebből a szabályzóból is látható, mennyire fontos a lelátók kialakítása.

3. Egy stadion a lelátón és a pályán kívül különböző kiszolgáló helységekből és biztonsági, biztosítási területekből áll. Biztonságtechnikailag a legfontosabb ilyen helyszín a vezetési pont. Ez az a központ, ahonnan a különböző biztonsági erők vezetői összehangoltan irányítják embereiket, a technikai eszközök valamint a teremből nyíló nagy rálátási lehetőség segítségével. Optimális esetben innen vezérelhetők a kamerák, illetve zavargás, veszélyhelyzet esetén a hangosbemondó készülékek is. További kiemelten fontos területek az öltözők, melyekből a hazai és vendégcsapat illetve a játékvezetők számára is rendelkezésre kell bocsájtani egyet-egyet, egymástól elkülönítve, illetéktelen személyektől élő erővel vagy mechanikai biztosítással elzárva.
4. A szektorok, illemhelyek, étkezési lehetőségek, illetve a menekülési útvonalakat a stadion egész területén, jól látható és egyértelmű módon jelölni kell, a megfelelő nemzetközi jelzésekkel és szükség esetén többnyelvű feliratokkal. Szükség esetén a tömegmozgások kezelésére biztosítani kell a területek elszeparálásának lehetőségét, illetve a használható vészkijáratok felé vezető útvonalakhoz való terelést is. A játékosok, vezetők, különleges személyi biztosítást igénylő vendégek és VIP látogatók számára meg kell határozni, azokat a biztonsági zónákat, ahol abban az esetben tartózkodhatnak, ha a veszélyhelyzetből való menekítés közben az arra kijelölt útvonal ideiglenesen használhatatlanná válik. Ezeket a területeket kiemelt és rendszeres felülvizsgálatoknak kell alávetni, közvetlenül, minden mérkőzés előtt.
5. Külön a sportolók és külön a látogatók számára is biztosítani kell orvosi szobát, vagy azt kiváltó készültségi mentőautót, ennek felszereltségét az MLSZ infrastruktúra szabályzata tartalmazza. Az UEFA Stadion Infrastruktúra Szabályok előírásainak értelmében: „125 női nézőre, egy angol WC 250 férfi nézőre, egy angol WC 125 férfi nézőre, egy piszoár a minimum követelmény”. Ez az előírás határozza meg azt is hogy minden 15 kerekesszékes mozgássérült néző részére egy általuk használható WC-t kötelesek biztosítani a rendezvény szervezői.
6. A játékosok tartózkodási területét gondosan el kell zárni a látogatóktól, hogy azok ne befolyásolhassák a mérkőzés kimenetelét bántalmazással, zaklatással, fenyegetéssel, vagy egyéb módon. A VIP szektorokat a hagyományos helyektől jól elkülönített területen kell elhelyezni, a szektor bejáratánál ismételt jegyellenőrzést kell végezni, és az oda vezető

utat kísérő személyzettel kell biztosítani. Újságírók számára szükségesek a megfelelő munkakörülmények, ezek elkülönített, lehetőség szerint fedett, internetes kapcsolattal és elektromos árammal ellátott munkaasztallal és hozzá tartozó székek elhelyezésével biztosíthatóak egy saját, a szurkolóktól elkülönülő szektorban.

7. A tűzvédelmi előírások maximális betartása kiemelt fontosságú minden nagy befogadóképességű komplexum esetén, hiszen tüzeseteknél nem csak a tűzkár okozhat problémát mely a gyorsan terjedő lángok által az éghető épületrészek sérülését, elpusztítását jelenti, hanem fennáll a füst okozta mérgezés, illetve a tűz, füst általi továbbterjedésének veszélye is, valamint az igen nagy hőmérsékletűre hevült falak, ajtók, használhatatlanná tehetik a menekülési útvonalakat is. Az ilyen jellegű katasztrófák elhárításának elsődleges lépése a megelőzés. Az építés és a mindennapi üzemeltetés során is maradéktalanul be kell tartani az Országos Tűzvédelmi Szabályzat valamennyi pontját, ám angolai szakemberek ajánlásai bizonyos területeken ennél is szigorúbb meghatározásokat tartalmaznak. A falak tűzállóságának közlekedő folyosók esetén minimum 30 percre kell lennie, illetve ki kell alakítani biztonsági zónákat ahol szigorúan csak tűzálló anyagokból lehetnek a burkolati elemek és a berendezések is, ennek a helynek, nagy légterűnek és jól szellőzőnek kell lennie. Ülőhelyek esetén a vészkijáratoktól való maximális távolságot 30 méterben szabják meg. A tűzbiztonság megszervezésének kérdése erősen összefonódik a biztonsági rendszerek témakörével is, hiszen az elkerülés után a legfontosabb a tűz jelzése, amihez szükséges az épület valamennyi egymástól elválasztható, be nem látható területére tűzjelző pánikgombot elhelyezni, illetve az épületrész tűzbiztonsági szintjétől és légáteresztő képességétől függően adott távolságonként szénmonoxid illetve egyéb égéstermék jelző készüléket, valamint hőre aktiválódó automatizált tűzoltó berendezést kell alkalmazni. Nemzeti közis szabályozás írja elő a különböző esettanulmányok okán, hogy a vészkijáratokat belülről tilos bezárva tartani, ügyelni kell, hogy véletlenül se legyenek eltorlaszolva, a menekülő útvonalakra nem lóghatnak a plafonról, falakról tárgyak, díszítő elemek, mert ezek a tömeg pánikszerű mozgása esetén balesetekhez vezethetnek. Természetesen tűz esetén is szervezett, és kontrollált kiürítésre van szükség.

2.2.3. Stadion biztonsági rendszerei

A biztonságtechnika három fő összetevőre bontható, ezek a mechanikai, elektronikai, és élő erős védelmi rendszerek. Az elektronikai rendszerek érzékelik a veszélyforrást, és adott esetben aktiválják a mechanikai védelmi eszközöket, illetve értesítik a reagáló csoportokat. A

mechanikai eszközök visszatartják a veszélyforrást, csökkentik annak hatását a környezetre, és meggátolják a károkozást, és a veszélyhelyzet kialakulását az érintett személyek ellentevékenységeinek megkezdéséig. Az élő erő a rendszer aktív tagja, feladata a kialakult veszélyhelyzet elhárítása, ám stadionok, sportrendezvények illetve általánosságban véve rendezvények esetén ezeket a feladatokat, a stadion üzemeltetőitől különválasztható, megbízott csoport vagy csoportok végzik. Az elektronikai és mechanikai rendszerek kialakítását szükséges már a stadion építését megelőzően eltervezni, hiszen így biztosítható annak megfelelő, védett kialakítása. Ugyanakkor fontos, hogy ne egy véglegesen telepített rendszerként gondoljunk ezekre a berendezésekre, hiszen itt is szükséges követni a technológia fejlődését. Ehhez felmérések szerint körülbelül 5 éves ciklusokban, a teljes elektronikai védelmet át kell alakítani. Mind mechanikai mind elektronikai eszközökre igaz hogy rendszeres felülvizsgálatoknak kell alávetni őket, de ilyen vizsgálatokat csak e rendszerekhez hivatásszerűen értő szakértő végezhet megfelelő pontossággal. A legalább évente elvégzett, teljes biztonsági átvizsgáláson túl szükséges a helyi karbantartó és biztonsági felügyelő személyzetnek minden rendezvényt megelőzően 24 órával ellenőrizni a rendszerek működőképességét, megbízhatóságát is. Az általános biztonsági berendezések, mint például kamerarendszerek, mozgásérzékelők, kapuk és kerítések állapotát napi tesztek során kell felmérni, és a felmerülő hibákat a lehető leghamarabb szükséges elhárítani.

Az elektronikai védelem végpontjai, avagy az érzékelő és riasztó eszközök megjelenésükkel is elrettentő, figyelmeztető szerepet töltenek be, éppen ezért a vandalizmus kiemelt célpontjai lehetnek. Ennek okán célszerű úgy elhelyezni azokat, hogy nehezen hozzáférhetőek legyenek, illetve lehetőség szerint ilyen eszközökből csak szabotázsvedett, megerősített burkolatút szabad beépíteni vagy külön védő házat kell köré kialakítani. A végpontok és a központ közötti összeköttetést a mobil eszközök mára gyakran vezeték nélkül oldják meg, de még mindig jóval megbízhatóbb, gyorsabb és költség kímélőbb megoldást kínálnak a fix telepítésű és kábelesen kapcsolt berendezések. Ilyen készülékeknél magát a kábelhálózatot is védelmezni kell a sérülésektől, külső hatásoktól. Célszerű a kábeleket rejtve, külön erre a célra beépített PVC vagy fém gégecsőben vezetni, kivétel a menekülési útvonalak és a magasabb biztonsági kockázatú termek esetén, itt külön acélozott, szálerősített kábelek alkalmazása javasolt, ugyanis a PVC égésekor keletkező mérgező gázok komoly egészségügyi kockázatonövelő hatással bírnak egy tüzeset alkalmával. Koaxiális, illetve adathordozásra, például internetkapcsolat biztosítására szolgáló kábelek esetén jelszűrő burkolattal ellátott vezetéket alkalmazása az ajánlott, az adatvédelem érdekében.

Ugyan a világítás nem feltétlenül biztonsági rendszer, de mégis a biztonságot fokozó tényező, így folyamatos és megbízható működését feltétlenül szükséges biztosítani a stadion élete során. A megfelelő megvilágítás szükséges a hagyományos fénytartományban működő kamera-rendszerek képminőségének fokozásához, illetve a közlekedő folyosók beláthatóságának megtartásához. Ezen felül a játéktér kivilágítása a nézők és játékosok számára is igen fontos egy éjszakai vagy fedett pályás mérkőzés esetén. A villanyvilágítással szembeni minimális elvárásokat ezen okok miatt maga az MLSZ is szabályozza, bajnoki mérkőzések esetén legalább 1200 LUX fényerősséget követel meg a lelátókon, áramkimaradás esetére ennek kétharmad részét, azaz 800 LUX fényerősséget ír elő, ilyen megvilágítás mellett a mérkőzést be lehet fejezni. További előírás hogy a menekülési utat jelző piktogramokat szintén szünetmentes megvilágítással kell ellátni. Az alapvető rendszerek működéséhez szükséges az energia szolgáltatás esetére áramgenerátorok illetve nagy kapacitású szünetmentes tápok segítségével biztosítani az elektromos feszültség ellátást. Ezekben az úgynevezett UPS (Uninterruptible power supply – Szünetmentes tápegység) rendszerekben használt akkumulátorokat szükséges rendszeres ellenőrzés és terheléses teszt során felmérni, hiszen az ilyen készülékek tönkremenetele gyors, a folyamatos töltés-kisütés során szerkezetileg sérülnek, így kapacitásuk nagymértékben csökkenhet az idő múlásával. A szünetmentes áramellátás aktiválódását automatizálni szükséges az aktiváció ajánlott ideje maximálisan 5 másodperc lehet. Fontos továbbá hogy az ilyen módú táplálást külön kábelezéssel szükséges megoldani, ezzel kiküszöbölve a kábelhibák okozta rendellenességeket is. A szünetmentes források kapacitását úgy kell megválasztani, hogy az előírt és elvárt teljesítményt a rendszer egészére nézve legalább 3 órán keresztül legyen képes folyamatosan biztosítani.

Lifteket használta kifejezetten kerülendő vészhelyzetek esetén, ilyenkor csak a mozgáskorlátozott személyek számára fenntartott, és különleges tűzvédelemmel ellátott, személyileg is biztosított lifteket szabad üzemben hagyni. Fontos még az éghető anyagok megfelelő tárolásáról is gondoskodni, ám ennek követelményeit a már korábban említett Országos Tűzvédelmi Szabályzat részletesen tartalmazza.

Tűz esetén biztonsági kockázat fokozó szerepet tölt be a szellőztető rendszer is. A füst elvezetése, és az oxigénben gazdag friss levegő légtérbe juttatására nagy szükség van az ilyen helyzetekbe, tehát a rendszer folyamatos működését és a levegő áramoltatásának megfelelő biztosítását a tervezés során, előzetes kalkulációkkal, baleseti szimulációkkal is ellenőriznünk kell.

Az ezeken felül, kötelezően alkalmazott biztonsági rendszereket az MLSZ biztonsági és infrastruktúra szabályzatai határozzák meg, az adott intézmény bizonyos osztályba sorolásának megfelelően.

3. Futball huliganizmus

A huligán szó, akárcsak maga a huliganizmus is angol eredetű. Angol írása hooligan, eredete az 1890-es évek elejére vezethető vissza, feltételezhetően egy musical kitalált ír főszereplőjének, Hoolihan-nak nevéből alakult ki. Jelentése durva, törvényt kívüli személy, általában fiatalokra használják. Az 1900-as évek elején ezt a megjelölést előszeretettel használták a „szocializmus eszméit eláruló”, a szocialista párttal nem szimpatizáló személyekre. Mára a huliganizmus kifejezést a néhánytól pár száz főig terjedő, a társadalmi normákat megsértő, zárt, egyedi célok vagy ellenségkép ellen szerveződő, saját szabályok szerint cselekvő csoportok megnevezésére használjuk.

3.1. Az ultrák eredete

A szurkolókat mentalitásuk alapján különböző csoportokba lehet felosztani. Az általános csoport a futballrajongók, akik egyénileg vagy kis baráti társaságokban a foci vagy egy csapat szeretete miatt látogatják a különböző meccseket. Ők a szurkolók passzív részét alkotják, akik valóban nézőként ülnek a lelátókon vagy a tévékészülékek előtt. Az aktív szurkolók azok, akik nem csak nézik a meccset, hanem céljuk hogy eggyé is váljanak a klubbal. Ők két külön kategóriába sorolhatók, és ugyan a két kategória tagjai gyakran összemosódnak, mégis lényeges különbségeket figyelhetünk meg közöttük. Közös bennük hogy egy választott csapat támogatását tűzik ki céljuknak, és feladatuknak, személyes küldetésüknek tekintik a csapat maximális és folyamatos támogatását győzelem és vereség esetén egyaránt. A huligánok és az ultrák a szurkolók aktív csoportjába tartoznak. Ultráknak nevezzük azokat a szurkolókat, akik nagyobb csoportokban folyamatos énekléssel, gyakran az ellenfél szidalmazásával a saját csapat buzdításával, és különböző előre megtervezett koreográfiákkal támogatják csapatukat, a meccs folyamán. Ők rendszeresen követik csapatukat annak valamennyi idegenbeli mérkőzésére is, tehát fontos számolni velük a biztosítás során. Általuk okozott probléma lehet az ellenség hergelése és különböző pirotechnikai eszközök használta, vagy azok küzdőterre való bedobálása. A huligánok ezzel szemben saját klubjuk harcosainak érzik magukat, és számukra mindenki más ellenséggé válhat, így valódi veszélyt jelentenek a többi klub szurkolóira. A vandálok a huligánokkal ellentétben már pusztán a feszültségek keltése miatt látogatják a

mérkőzéseket, számukra a végeredmény már lényegtelen, ők az ellenfél, de akár a saját klub stadionjában is képesek rongálásokat elkövetni.

3.2. A huliganizmus pszichológiája

A huliganizmus egy közösségi létforma, eredetileg Angliából származik, innen ered az angol kőr kifejezés is, mint szinonima. Az első huligánok már az ókorban megjelentek, modern kori virágkoruk 1960 körül vette kezdetét. Tagjaik az elszegényedett alkalmi munkásokból kerültek ki. A huliganizmusra leginkább az elszegényedett, az aktuálpolitikai helyzettel egyet nem értő, és társadalmi normák be nem tartása miatt kiközösített személyek fogékonyak¹¹. Számukra az ilyen közösségek mentsvárak a hétköznapi nehézségei alól, megadják az önkifejezés, önmegvalósítás lehetőségét, valamint feszültség-levezető helyként működnek. Egy új család tagjaivá válhatnak. A huligánok általában fiatalok, és legtöbb esetben nehéz helyzetű személyek, de az idő múlásával ez az agresszív, vandalizmust folytató réteg is megváltozott. Mára nem csak a lelátókon, de a huligánok sorai között is megtalálhatóak valamennyi kor- és társadalmi osztály képviselői. Ezek a közösségek egyfajta tükörképei a környező lakosságnak, tehát időben és térben igen eltérő bandákkal találkozhatunk, ami azt is jelenti, hogy az ellenük folytatott küzdelemhez, a csoportok megfékezéséhez vagy felszámolásához is eltérő eszközöket kell bevetnie a helyi rendvédelmi erőeknek, figyelembe véve hogy egyes mérkőzésekre kívülről milyen és körülbelül hány fős vendég tábor érkezik. A huligánok változását bizonyítja az is, hogy míg eredetileg csak egymás táborát támadták, mostanra közös ellenségkép az őket megfékezni kívánó rendfenntartó erők és gyakran kerülnek összetűzésbe a békés szurkolókkal is.

3.3. Legismertebb zavargások

Sajnálatos módon a huliganizmus a labdarúgás történetében számos súlyos tragédia közvetlen vagy közvetett okozója. Az egyik legnagyobb áldozatokkal járó huligán összetűzés 1964-ben Peru Lima nevű városában a Peru – Argentína mérkőzés során tört ki. A rendbontások két perccel a mérkőzés vége előtt törtek ki, amikor is a játékvezető nem adott meg egy perui gólt. A verekezésben és az annak hatására kitört pánik hatására több mint 300 ember vesztette életét és közel 500 ember sérült meg. Talán a legismertebb huliganizmussal összeköthető baleset az 1985. május 29.-én a belgiumi Brüsszel városának Heysel nevű stadionjában történt. Itt

¹¹ Football hooliganism: comparing self-awareness and social identity theory explanations – Alain Van Hiel, Ilse Cornelis, Barbara De Clercq - Journal of Community & Applied Social Psychology - John Wiley & Sons LTD – 2007 – ISSN: 1052-9284

csapott össze egymással a BEK kupadöntőn az Angliai Liverpool és az Olasz Juventus. A kezdőrúgás előtt mintegy órával az angol huligánok áttörték a szektorukat a többitől elválasztó kerítést és a belga szurkolókon keresztül nekitámadtak az olasz drukkereknél. Ökökkel, késekkel, zászlótartó csövekkel, és székekkel ütötték egymást, a menekülő belga és olasz nézők, mivel a rendőrség a vészkijáratokat lezárta, a pálya felé próbálta elhagyni a helyszínt. Mivel a rendőri kordonokat alig néhány fő alkotta, és a biztonságszervezők későn reagáltak, a tömeg felgyűlt a stadion egyik falánál, ami nem bírta a terhelést, ezért leomlott. A vérengzésnek és balesetnek 39 halálos áldozat mellett 400-nál több sérültje volt. A mérkőzést ennek ellenére lejátsozták, nehogy a harcok a város utcáin folytatódjanak tovább. Ezután az UEFA 5 évre kizárta nemzetközi kupaküzdelmeiről az angol klubcsapatokat, és ez az ami megindította az angliai jogalkotókat a huliganizmus szigorú és azonnali megfékezése felé. A 2000-es évek óta halálos áldozatokat követelő huligán akciók átszorultak Afrika és Dél-Amerika területeire. Ilyen volt például a 2001-es ghánai Accrában¹² megrendezett mérkőzés ahol a rendőrség könnygázt vetett be a szurkolók ellen, akik menekülés közben 120 embert tapostak halálra.

3.4. Huliganizmus elleni intézkedések

A futball huliganizmus ellen mára valamennyi labdarúgó szövetség, és számtalan ország hozott különböző intézkedéseket. Eltérések az alapján figyelhetőek meg hogy mennyire népszerű ez a sportág, és milyen gazdasági, kulturális nehézségek vannak jelen az adott országban.

3.4.1. Európa

A sort Angliával kezdem, mint a huliganizmus forrása. Itt ért el a legnagyobb szintre ez a tevékenység, és éppen ezért itt vezették be először és itt alkalmazták legszigorúbban a szükséges intézkedéseket a problémák megoldására. Ezt bizonyítja, hogy 1975 és 2000 között 9, a huliganizmus visszaszorítására szolgáló törvény lépett hatályba az országban:

- Safety of Sports Ground Act, 1975
- Sporting Events (Control of Alcohol) Act 1985
- Public Order Act, 1986 (Exclusion Orders)
- Fire Safety and Safety of Places of Sport Act, 1987
- Football Spectators Act, 1989

¹² http://www.huffingtonpost.co.uk/2012/02/02/football-disasters-the-worst-tragedies_n_1249626.html

- Football Offences Act, 1991
- Criminal Justice Act, 1994
- Football (Disorder) Act, 1999
- Football Disorder Act, 2000

A törvények értelmében, tilos alkoholt árulni és alkoholt bevinni a stadion területére. Nemzeti nyilvántartást kell vezetni a legveszélyesebb huligánokról. A létrehozott sportrendészeti nyilvántartás biztosítja az azonosítás lehetőségét a rendőrség számára. Az eltiltásban részesített látogatók ilyen formán valóban nem látogathatják az általuk kiszemelt eseményeket. A törvénykezés nagy előremozdítója volt a Taylor-jelentés ¹³ mely az 1989-es Hillsborough-katasztrófa után készült.

Az Európai Unió az 1985-ös Heysel tragédia óta számtalan ajánlást tett a tagországok számára, ezekben, többek között, felszólították azok stadionbiztonság szervezőit az együttműködésre,¹⁴ és határozatot hoztak a stadionokból való kitiltás alkalmazására.¹⁵

A huliganizmus jelentős problémákat okozott a kelet-európai országokban, és a volt szovjet térségben. Ezeknél az országoknál a politikai feszültségek hívták életre a szurkolói agressziót. A cseh, szlovák, szerb és horvát szurkolók a rendszerváltás és függetlenedés időszakában éltek virágkorukat. Az egyik legismertebb horvát huligán csoport a Torcida Split,¹⁶ akik ugyan a második világháború után alakultak, de mégis a nyolcvanas-kilencvenes években vívták legismertebb csatáikat, főleg a szerb csapatok ellen. Nacionalizmusukat és csapatszeretetüket mutatja az is, hogy a függetlenségi háborúban, saját tagjaik által vezetett, Torcida névre keresztelt században vettek részt. Az ellentétek még ma is megvannak ezen országok között, és ez továbbra is táptalajt biztosít a Torcida-Splitnek és társaik, a Bad Blue Boys vagy a Dinamo Zagreb számára.

A posztszovjet államok igazán veszélyes huligánjai közül emelhetőek ki az ukrán és szerb csoportok, akik gyakran éles lőfegyverekkel felszerelve indulnak csapataik mérkőzéseire. Itt a pályán folyó játék kevésbé számít, bármi lehet egy-egy mérkőzés kimenetele, akárki az ellenfél, a huligán csoportok közötti feszültségek könnyen vezethetnek agresszív viselkedés-

¹³ **The Hillsborough Stadium Disaster** - Inquiry By The RT HON Lord Justice Taylor – London HMSO - 1990

¹⁴ Tanácsi határozat 1994. 12.1. és OJ C 147. 1. p. 1997. 06.05.

¹⁵ OJ C 193. 1. p.1997. 06.24.

¹⁶ <http://www.ultrasspirit.com/torcida-1950-hajduk-split.html>

hez. Az egyik ilyen csapat a Szerb Grobari¹⁷ (sírások) a Partizán Belgrád szurkolói klubja, másik igen ismert csoport a Delije amely a Crvena Zvezda labdarúgó csapat köré szerveződik. Agressziójukat fokozza, hogy ezekben az országokban a legjobb vetélytársnak maga a rendőrség bizonyul, akik túlzott erőszakkal próbálják visszaszorítani a felbőszült játékosokat. Könnygáz, vízágyú, gumilövedék, tettelegesség. Sajnálatos módon ezek az eszközök csak a huligánok önérzetét bántják, mely hatására azok egyre veszélyesebb eszközöket vetnek be aktuális ellenfeleik ellen.

A média az egész világon problémát jelent a huliganizmus kezelés terén. A magatehetetlen, feldühödött tömegek, látván a huligánok erejét, a körülöttük jelenlévő médiaszenzációt. Gyakran nem mutatják a zendülések okait, csak a rendőrség megfélemező akcióit, amelyek így túlzottak és aránytalannak hatnak. Ezek mind segítik a csoportok terjedését, új tagok szerzését, hiszen az emberek lehetőséget látnak benne a társadalom minden hibájának és saját szerencsétlen helyzetük okának megbosszulására.

3.4.2. Magyarország

A magyar futball-huliganizmus már a szocializmus alatt megkezdődött, ám az akkori rendszer erős cenzúrája ezt elrejtette a közszemle elől. Éppen ezért az első médiában közzétett magyarországi esetnek az 1990-es Vác-FTC mérkőzést tehetjük, amelynek végén a Fradi által felbőszített Váci szurkolók verekedésbe kezdtek. A legerősebb huligán klubok a Ferencvárosi Torna Club köré illetve az Újpest FC köré tömörülnek Magyarországon. Nem csoda hogy 1990 és 2010 között több mint 60 incidens írható számlájukra.¹⁸ A Magyar szurkolókra jellemző hogy határokon belül rendelkeznek ellenséges és baráti szurkolótáborokkal egyaránt, így viszonylag kiszámítható, melyik meccsek kockázatosak ilyen téren. Mivel a huligánok mérkőzéseken elkövetett tetteiért a csapatok és klubok büntetéseket kapnak, ezért nem ritka hogy a bandák mérkőzések előtt vagy után saját szervezésű egy az egy elleni párbajokban, vagy úgynevezett ustawka-ban (lengyel szó, jelentése: elrendezni), azaz előre megbeszélt szurkolói verekedések keretében küzdenek meg egymással. Ez ugyan nem tartozik a futball-meccs szervezőinek felelősségi körébe, ettől függetlenül hazánkban is történnek a labdarúgással összefüggő súlyosabb rendbontások. Ilyen volt az 1998-ban Balatonlellén eset is, ahol a Kispest-Honvéd szurkolói megálltak, útban ellenfelük a Zalaegerszegi Torna Egyesület arénája felé, ahol a bajnoki labdarúgó mérkőzés egyik eseménye zajlott volna. A Kispest szurkolói

¹⁷ <http://ultrasliberi.hu/?p=5524>

¹⁸ <http://www.origo.hu/sport/magyarfoci/20091102-tobb-tucat-balhejuk-volt-a-fradiszurkoloknak-a-rendszervaltas-ota.html>

néhány óra alatt komoly összetűzésbe kerültek néhány helybéli lakossal, mely során egy étterem tulajdonosa rálőtt két szurkolóra. Az egyiket lábon, másikat vesén érte találat. Alkalmazottai közül szintén egy férfi, késsel szúrt meg több kispesti huligánt, akik ezt megelőzően eltörték egy cukrász feleségének a karját. Ez az eset hívta fel a figyelmét a jogalkotóknak arra, hogy a nagyobb szurkolói közösségek számára szükséges biztosítani a mérkőzésekre való tömegközlekedés lehetőségét különjáratokkal, illetve ennek az esetnek a kapcsán került sor először arra is, hogy a futball huliganizmussal összeegyeztethető esetet a bírósági eljárás során letöltendő büntetéssel sújtsák. Magyarországon is számtalan törvény látott napvilágot melynek célja a huliganizmus visszaszorítása, ennek ellenére 2003. május 30-án az FTC-Debrecen döntelennel végződő mérkőzése után, mivel ezzel az eredménnyel elbukták a bajnoki címet, az FTC szimpatizánsai megtámadták a Debreceni szurkolókat. A történetek hatására készült el még abban az évben a Páva Zoltán vezette vizsgáló bizottság által a Páva-jelentés, amely 15 kritikusan orvosolandó pontot határozott meg az akkori törvényhozás számára. Ezekből többeket megvalósított a 2004. évi I. törvény a sportról ennek 66.§ 3. kimondja: „A szervező felelőssége a résztvevőknek a sportesemény helyszínén történő megjelenésétől addig tart, amíg a résztvevők a sportesemény helyszínét elhagyják.” A törvény tehát meghatározza, hogy a szervező azért nem vonható felelősségre, ha a szurkolók a stadion környékén a meccset megelőzően vagy azt követően valamilyen kihágást, bűncselekményt követnek el. A jogszabály kihirdetése előtt a Budapest Honvéd FC-t megbüntették a Balatonlellel események miatt. Ugyanakkor a paragrafus 2. bekezdésében ez áll: „A szervező köteles megtenni vagy az illetékes hatóságnál kezdeményezni minden olyan intézkedést, amely a sportrendezvényen résztvevők személyi és vagyonbiztonságának megóvása, valamint a bűnmegelőzés érdekében szükséges.” Tehát igaz hogy a stadionon kívüli eseményekért közvetlenül felelősségre vonni nem lehet a szervezőt, és a rendezvény helyszínének telekhatárain kívül már jogszerűen a helyileg illetékes rendfenntartó erők az intézkedésre kötelezettek, ám ennek ellenére a szervezőnek közvetett felelőssége van, a rendezvénnyel kapcsolatba hozható kihágások elkerülését illetően. Tehát a rendezvény szervezőjének meg kell akadályoznia a mérkőzések alatt az ellenfél szidalmazását, hergelését, a játékmenet megzavarását, és meg kell szerveznie a nézők egymástól elszeparált, fokozatos ki és beengedését, a korábban már említett tömegközlekedés megszervezésén túl. Ez a törvény továbbá meghatározza azt is, hogy a rendvédelmi szervek élhetnek az eltiltás lehetőségével, tehát ha be tudják bizonyítani, hogy valaki vétkes a mérkőzésen történt rongálásokban, verekedésekben, rendzavarásban, annak a személynek megtilthatják a mérkőzés látogatását. Ennél jóval hatékonyabb lenne az a megoldás, ha különböző

mérkőzések idejére berendelhetnék a helyileg illetékes rendőrkapitányságra a rendbontókat, jelenleg ez hazánkban jogilag nem megalapozott módszer.

3.4.3. Afrika, Amerika és Ázsia

A millennium óta Afrika vált a huliganizmus terjedésének központjává, egyre több csoport jelenik meg, és egyre agresszívbak. Sajnálatos módon a fejlődő országok egyéb társadalmi problémái vonzották ezt a jelenséget magukkal, itt tehát jelenleg nem a huliganizmus a legnagyobb szociális vagy közbiztonsági kérdés. Az életszínvonal és a jogi állapotok normalizálódásáig itt biztosan nem kerül megoldásra a huliganizmus kérdése sem. Amerika déli részein hasonló a helyzet, a futball az egyik menekülési helyzet a nyomorból, és a futball huliganizmus az egyik lehetőség a nép erejének fitogtatására. Észak Amerikában és a Távolság keleten jóval kevésbé népszerű ez a sportág, talán ennek, talán a kulturális különbségeknek köszönhető hogy a huliganizmus ezeken a kontinenseken jóval csekélyebb mértékben van jelen, így itt nincs szükség kiemelt kezelésre sem. Ettől függetlenül, mint sportbiztonság természetesen előrelátóan kell gondoskodni a kérdéssről, és akár más sportokkal egybevonva kell kezelni a szurkolók magatartását. Ázsia közel-keleti részén, Oroszország és Törökország az ahol európai szintű huliganizmusról beszélhetünk, hiszen ezek az országok komoly kapcsolatban vannak kontinensünk csapataival, ugyanakkor Oroszország a szerb, lengyel, ukrán csoportokhoz hasonlítható, míg a törökök a horvát, szlovák, cseh drukkerekkel hasonulnak.

A nemzeten belüli viszályokon túl figyelni kell a nemzetközi összecsapásokra is. Magyarországon a román, szlovák, török csapatokkal szemben táplál nemzetiellenérzéseket, de komoly ellentét van a mai napig a szerb - horvát, cseh - szlovák, angol - francia, spanyol - olasz klubok szurkolói között. Az orosz huligánok minden nemzettel ellenszenveznek, és ezek a viszonyok az aktuálpolitikai helyzet függvényében bármikor megváltozhatnak. Az egymástól távoli országok mérkőzései, főleg a nagy távolság miatt, ritkán jelentenek komoly veszélyforrást.

4. Futballbiztosítási tervzet felépítése

Magyarországon a futballmérkőzések rendelkeznek mind biztonsági mind pedig biztosítási tervvel. A biztosítási tervet a rendőrség a katasztrófa védelemmel és a tűzoltósággal egyeztetve készíti el. A biztonsági tervet a szervező cég biztonságszervező vezetője és adott esetben, a

cég által felbérelt személy- és vagyonvédelmi társaság szakértő munkatársa, a magyarországi, Európai Unió rendelkezések és az MLSZ, FIFA, UEFA szabályzatai alapján készítik el.

A Biztonsági Terv (többek között) kötelezően tartalmazza az alábbi pontokat:

- A sportrendezvény megnevezését
- A sportrendezvény helyét és időpontját
- A szervező és annak képviselőjének megnevezését valamint elérhetőségét
- A rendező szerv és annak képviselőjének megnevezését valamint elérhetőségét
- A rendezvény helyszínének leírását és vázlatrajzát
- A jegyértékesítés módját
- A sportlétesítmény befogadóképességét a tűzbiztonsági terv alapján, és a várható hazai- valamint vendégszurkoló számot.
- A sportrendezvényre való belépés és eltávozás rendjét
- A sportrendezvény biztonsági fokozatát
- A sporteseményre be nem vihető tárgyak körét, valamint a rendezvény házirendjét
- A rendezésben közreműködők listáját és azok feladatkörét
- Az alkalmazott technikai és védelmi eszközök listáját és az alkalmazás módját
- A vezetési pont helyét

Ezeket a pontokat a 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet 9.§ határozza meg.

Ezen pontok tartalmát, és a házirend, látogatókkal történő megismertetésének módját a már korábban említett szabályzók részletesen taglalják. A továbbiakban a terv egyes fázisainak azon részeit szeretném kiemelni, ahol a szabályozás, gyakorlati tapasztalatok alapján nem elég pontos vagy a biztonsági szint növeléséhez annak szigorítása, sarkítása szükséges.

4.1. Játékosok védelme

A személy és vagyonvédelmi szervek klasszikus személyi védelmet egy mérkőzés és az azzal kapcsolatban álló események során a játékosok és a rendezvény felügyelői, valamint a bírók számára biztosítanak. A profi labdarúgó csapatok tagjai számára a védelem a csapat által szerződtetett védelmi cég emberei által folyamatosan biztosított, akár mérkőzésen, akár egyéb rendezvényeken vesznek részt. Egy adott mérkőzés esetén, a szervező a veszélyeztetett csapatok számára a mérkőzés helyszínére való utazás megkezdésétől biztosít extra védelmet. Ha a mérkőzéshez sajtótájékoztató, autógramm osztás, egyéb rendezvény társul, az azokra való utazás és az azokon való megjelenés is külön biztosítva van. Természetesen kiemelten fontos hogy a játék helyszínéhez lehetőleg közel szállást is biztosítsanak a csapattagoknak, melyben szintén garantálni kell a személyi védelmet. A stadionban kiemelten fontos a játékosok elszeparálása minden olyan személytől, akinek úgymond nincs közvetlen feladata a az adott csapattal. Tehát a dopping ellenőrökön, orvosokon, csapatfőnökökön kívül lehetőleg senki ne találkozhasson a játékosokkal, ha mégis, akkor az ne jelentsen fenyegetést, a játékos teljesítményére, fizikai és szellemi épségére. A játéktér védelme szintén fontos, a pályát a mérkőzés előtt át kell vizsgálni, és az egész mérkőzés alatt figyelni kell, hogy a nézők soraiból ne zavarhassák a játékosokat, tárgyak, pirotechnikai eszközök bedobálásával. Fontos a területvédelem, meg kell akadályozni a nézők pályára jutását is, amíg azon játékosok vagy játékvezetők tartózkodnak.

4.2. Kültéri és beltéri védelem

A stadionokat a védelem szükséges szintje szerint három részre osztottam, az első védelmi pont a külső zóna, a stadion beengedési pontjai, és a stadionig vezető utak, ezután maga a stadion, annak közlekedési folyosói és helységei, majd a játéktér és lelátó. Utóbbi védelme a legkritikusabb, itt szükséges egy esemény során a leghosszabb ideig végezni a biztosítást, és a legnagyobb embertömeg is itt van jelen egyszerre, tehát arányaiban több biztosítást végző személy és magas színvonalú technika alkalmazása célszerű ezen a területen. A külső területeknél fontos a parkolók biztosítása, őrzése, a bérlet és jegytulajdonosok szektoronkénti különválasztása, a jegyvásárlók gyors kezelése. Ezen a területen, jogszabály alapján köteles a rendezvényszervező elhelyezni a rendezvény és helyszín házirendjét, melynek tartalmaznia kell a be és kiléptetés módját, az ellenőrzés közben alkalmazott módszereket, és lehetőségeket, mind a videó felvételek rögzítése, ruházat és táskák átvizsgálása, illetve ki és belépéskor a vendégek rendőrség részéről való visszatartásának joga. A tájékoztató táblákon, és a jegyeken

hivatkozni kell az alkalmazott szabályok jogi háttérére, az azokat kötelezővé vagy lehetővé tevő törvények pontos címére. A megfelelő tájékoztatás kulcsfontosságú, hiszen egyrészt jogi kötelezettsége van erre a rendezvény szervezőjének, másrészt szurkolók felkészülten érkeznek a mérkőzésre, tehát elkerülhető számtalan, a valós tájékoztatatlanságból eredő konfliktus, illetve a szervező jogainak érvényesítéséhez is alapot ad, hiszen csak az ismertetett pályarendet lehet megfelelően betartatni. A házirendekre és az online előzetes tájékoztatásra többek között az Újpest FC honlapján is található egy szemléletes példa.¹⁹ A kapuktól a stadion bejáratáig célszerű az utakat szalaggal, láncsal jelezni, és a fordulónál, üzemeltetési épületeknél, vagy a más szektoroktól vezető utak találkozásánál biztonsági megfigyelőket alkalmazni. Az utaknak jól járhatónak, akadálymentesítettnek kell lennie. A stadion belső területén kockázatot jelenthet, ha a nézők más szektorok látogatóival elválasztás nélkül találkozhatnak. Amennyiben a szeparálás, külön illemhelyiségekkel, orvosi szobával, büfével nem megoldható, úgy a folyosók kamerával, biztonsági személyzettel és kiemelt kockázatú mérkőzés esetén rendőri jelenléttel történő megemelt rendvédelmet célszerű biztosítani. A WC-k rendszeres ellenőrzése igen fontos, hiszen itt kamerák alkalmazására jogi és etikai okok miatt csak korlátozottan van lehetőség. Ugyan a bejáratoknál a látogatók átesnek az ellenőrzésen, illetve tájékoztatva vannak arról milyen eszközöket, tárgyakat tilos bevinni a stadion területére, és azokat szükség esetén átadhatják a biztonsági szolgálatnak megőrzésre, de ennek ellenére gyakran becsempésznek különböző eszközöket a lelátókra, hogy azokkal rendzavarást okozzanak. Az ilyen eszközöket a nagyobb kockázatú mérkőzéseken gyakran a kerítésen keresztül adják át egymásnak, esetleg néhány nappal az esemény előtt próbálják elrejteni az arénák környékén. Tehát fontos a területek ellenőrzése, illetve meg kell előzni a becsempésztett eszközök használatát. Ez a belső kamerák figyelésével és őrzőjáratok alkalmazásával nehezíthető.

4.3. Lelátótér védelme

A stadionban személy és vagyonvédelmi tevékenységek túlnyomó többsége a lelátótérre összpontosul. Ugyan a védelmi és biztosítási és biztonsági terveket már jóval a mérkőzések előtt elkészítik, mind egy általános esetre, mind pedig az adott találkozóra szólóan, tehát a vezetőségnek a mérkőzés alatt már csak kontrolláló, és különleges helyzetek esetén módosító szerepe van, de a biztonsági szolgálat és a rendőrség erőinek a mérkőzés alatt folyamatos tömegirányítási, tájékoztatói, ellenőrző tevékenységeket kell végezniük. Ugyan a VIP személyek és a sajtódolgozók is a lelátótér egy-egy különválasztott részén foglalnak helyet, mégis

¹⁹ UTE pályarendszabályok az Újpest FC hivatalos weboldalán: <http://www.ujpestfc.hu/oldalak/24>

az esetükben alkalmazott többletkövetelményeket, a későbbiekben elemzett különleges veszélyeztetettségi tényezők miatt ettől különálló alábontásban fogom tárgyalni. A lelátótér megfelelő elválasztása a pályától, gyakorlatilag a pálya biztosítását is jelenti, így ott már csak a menekülő utak, és a ki- bejutásnak a megszervezése jelent külön biztosítási problémát. A nézők szektorokra választása, a pályát körülvevő kerítés követelményei, a hangosbemondók rendzavarás abbahagyására, kiürítés menetére és egyéb tájékoztató üzenetek közlésére való használatának pontos módját, a pirotechnikai eszközök elleni védelmet, a rendzavarók kiemelését az MLSZ biztonsági szabályzatai határozzák meg. A sport törvény 68.§ (3)²⁰ kimondja: A rendőrség, a Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara és a szakszövetség (országos sportági szövetség) által - külön jogszabályban meghatározott eljárás szerint - kiemelt biztonsági kockázatúnak minősített sportrendezvény biztosítását a szervező által megbízott rendező mellett a rendőrség közfeladatként látja el. A nem kiemelt biztonsági kockázatúnak minősített sportrendezvény biztosítására a szervező – a külön jogszabályban meghatározottak szerint -, amennyiben a körülmények alapján indokolt, köteles kezdeményezni a sportrendezvény térítés ellenében történő rendőri biztosítást.

Az esemény kockázati szintje megadja, hogy milyen rendőri támogatást kap a rendezvény. Ehhez kell igazítani a biztonsági szolgálat embereinek elhelyezését a lelátókon. Számukat a rendezvény látogatóinak várható létszáma, illetve a mérkőző csapatok szurkolói közötti feszültség várható mértéke adja. A lelátókon célszerű a lépcsők végeit, a ki és bejáratokat, a szektorok elválasztásait fixőrhelyekkel biztosítani, közöttük a nézőket nem zavaró közlekedő utakon járőröző ellenőrökkel kell felügyelni. A személyzet számára biztosítani kell az egymással és a diszpécserközponttal való kommunikáció lehetőségét, így minden esemény bejelentésére gyorsan, megfelelő reagáló erővel lehet válaszolni. Az ultrák és huligánok általában egy bizonyos szektorban helyezkednek el, így ōket külön megnövelt létszámban lehet kontrollálni. Az UEFA ajánlása egy igen ötletes módszer, mégpedig hogy a csapatok szurkolói közül szerveznek úgynevezett Stewardokat²¹ vagyis kísérőket, akik ismerik a drukkereket, és így jóval nagyobb eséllyel tudják lenyugtatni azokat mint az amúgy is ellenségnek tartott biztonsági szolgálatosok vagy rendőrök. A huliganizmus, mérkőzésekről való kiszorítása nem könnyű feladat, társadalmi helyzettől függően bizonyos térségekben, időszakokban szinte elkerülhetetlenek az agresszív próbálkozások, az ellenféllel való összetűzés. Ennek ellenére, mára a tapasztalatok is azt mutatják, hogy az erélyes fellépés, megfélemlítés nem csökkenti

²⁰ A 2004. évi I. törvény ide vonatkozó része: http://www.complex.hu/kzldat/t0400001.htm/t0400001_11.htm

²¹ UEFA futballbiztonságról szóló videó felvétele:
<http://www.uefa.com/uefa/video/videoId=1444870.html?autoplay=true#latest>

megfelelő mértékben a problémákat. Sokkal hatékonyabb, ha e helyett a helyi szurkolókkal épít ki a sportszervezet egy pozitív kapcsolatot, így legalább az egyik félnél csökkenthető a károkozás valószínűsége. Ezt szurkolókkal közösen szervezett programokkal, a szurkolók felé mutatott bizalommal lehet elérni. Természetesen amennyiben így sem kerülhető el a huliganizmus, a reakcióknak, gyorsnak, határozottnak kell lenniük, a huligánokat célszerű egymástól is különválasztani, az elkövetőket kiemelni, elkülöníteni. Ezt csak megfelelően szervezett, felkészült erőkkel lehet megtenni. A vezetőket, és az agresszívabb szurkolókat be kell azonosítani, és jogszabálysértés esetén eljárást kell kérni ellenük. A kitiltás egy olyan eszköz, amely hathatósan figyelmezteti a huliganizmusra hajlamos ultrákat tetteik esetleges következményeiről, illetve a kitiltott vezetők kevésbé képesek felhergelni szurkolótársaikat.

4.4. Médiabiztosítás

Egy mérkőzés bevételei jórészt a különböző reklámfelületek értékesítéséből származnak, a reklámok annál többet érnek, minél többen látják őket. A különböző médiumok közvetítései következtében ez a szám jelentősen emelkedik, ezért előnyös, ha az eseményekről minél több és minél részletesebb, lehetőleg videó és fénykép kerül az internetre, televízió képernyőkre, és újságokba. A sajtómunkatársak számára ehhez biztosítani kell alapvető munkakövetelményeket, melyeket korábban már említettem. Ezeken a területeken általában nagy értékű informatikai berendezéseket használnak. A felvételeket készítő riporterek, kameramanok a pálya szélén helyezkednek el, a biztonsági kerítés és a lelátótér között. Mind a két területen biztosítani kell az eszközök védelmét és a zavartalan munkavégzést. Ezt a kommentátorok, újságírók esetén optimálisan egy elzárt, panoráma ablakos terem sajtószobává alakításával lehet megoldani, ha erre nincs mód, akkor a nézőtér egy részéből kiemelt, körülkerített, és őrzött területet kell létrehozni, melynek biztosítani kell az eső elleni védelmét is. A pálya melletti kamerák védelme ennél jóval nehezebben megoldható, mivel azok nagyobb területen, ugyan többségében a két kapu mögé koncentrálódva, de elszórtan az az egész pálya körül helyezkednek el. Természetesen körük kordon felhúzása szükséges, illetve ha lehet külön fix telepítésű korlátokat kell alkalmazni. Ennek ellenére itt számolni kell azzal, hogy a fanatikus rajongók, vagy pusztán szerepelni vágyó nézők itt a médiába kerülés lehetőségét látják, ami könnyebb, mint a játékmenet megzavarása, a játéktérre jutás, tehát nagyobb valószínűséggel választják a fényképezőgépeket célpontjuknak. Itt is kell előerőt alkalmazni, a kapuknál őrzési pontokat kialakítva, a pálya körül pedig járőr útvonalakat megjelölve. Az itt tartózkodó biztonsági kollégákat kell értesíteniük a kamerákat figyelő, illetve a vezérlési pont vagy diszpécserközpont által tájékoztatott irányítóknak elsőként, hogy a pálya irányába futó, túl közel sétáló, vagy gyanúsan köz-

lekedő személyeket szólítsák fel tevékenységük felfüggesztésére, irányítsák vissza őket helyükre, tájékoztassák, ha eltévedtek, vagy tartóztassák fel őket mielőtt a védett zónába érnek. Emellett említeném meg, hogy a médiában dolgozó személyek szenzációhajhászatuktól vezérelten követhetnek el különböző rendbontásokat, melyeket szintén meg kell akadályozni.

4.5. VIP személyek biztosítása

Kiemelten védett személyek őrzését minden esetben a Terror Elhárítási Központ egységei végzik. Rajtuk kívül a szervező által kijelölt tiszteletbeli nézőket, meghívott személyeket és a tulajdonosi kör tagjait továbbá a VIP jegyet vagy bérletet vásárló nézőket nevezzük VIP vendégnek. A színvonalas stadionok, a hagyományos jegyekkel látogatható nézőtér legfelső részén kialakított páholyokat vagy az azok felett az épület szerves részét képező VIP szobákat biztosít a különleges fontosságú személyek számára. Ők gyakran sok pénzzel rendelkező, befolyásos üzletemberek, vagy nagy tisztelettel, rajongással övezett, közismert egyének, ezért sokan szeretnék a közelükbe férközni. A számukra fenntartott helyeket folyamatos őréssel el kell választani a többi nézőtől. Természetesen kiemeltségüket jelzik a stadion által számukra nyújtott extra kényelmi szolgáltatások is, de ezek biztonsági szempontból nem jelentősek. Személyvédelem szempontjából e személyekkel kapcsolatosan többletfeladat, a számukra fenntartott útvonal biztosítása, különösképpen, ha ez a többi látogató számára is megközelíthető. Amennyiben kiemelt kockázatú a mérkőzés és a vendégek között az esemény színvonala, jelentősége miatt saját személyi védelemmel rendelkező látogató jelenik meg, az Ő biztosításukat ellátó testőrökkel is szükséges egyeztetni a védelem maximalizálása érdekében. Természetesen a VIP személyek külön, garantált parkolóhelyeket kell, hogy kapjanak, és járműveik biztosítására egy biztonsági őr kihelyezése szükséges.

5. Jövőben szükséges folyamatváltoztatások

Ebben a fejezetben arra szeretném minden olvasó figyelmét felhívni, hogy amint azt több helyen említettem, a futball huliganizmus, egy igen változó probléma, mind okait, mind méreteit tekintve. A változás időben is térben is érzékelhető. Kiváltó okai között a munkanélküliség, a társadalom összetétele, gazdasági különbségek, kulturális fejletlenség, és számtalan egyéb szociális illetve anyagi tényező sorolható fel. Minden társadalmi réteg megtalálhatja saját maga számára a megfelelő indokot a huliganizmusra így válhat divatirányzattá vagy feszültség levezető eszközzé a jó anyagi helyzetű, művelt személyek számára. Tehát egyértelmű hogy a ma érvényben lévő ellenintézkedések, holnapra hatásukat veszíthetik. Az MLSZ vezetői ko-

rábban több folyamatbeli változtatást terveztek meg, a huliganizmus elleni fellépés tekintetében.²² A futballmérkőzések biztosításának technikai és személyi körülményeit befolyásolják továbbá azok a kutatások, amelyek a különböző katasztrófákat, tragédiákat, környezeti behatásokat elemzik, és az ezekre választ nyújtó építészeti, jogi, folyamatbeli változtatások, fejlesztések. Ezért fontos hogy a stadionokat modern, de még inkább fejleszthető módon tervezzük meg, biztosítsuk és üzemeltessük, valamint rendszeresen ellenőrizzük, és törekedjünk a biztonság és biztonságtechnika legmagasabb fokának elérésére. Jelenleg az MLSZ elsődlegesen az elkövetők beazonosíthatóságának javításán dolgozik, illetve a hamarosan kötelezően bevezetett teljes alakos, forgó személyi kapuk alkalmazása is. Ugyanakkor dolgozatom megírása közben végzett kutatómunka alatt több szakemberrel készített interjúm, illetve számtalan általam olvasott értekezés konklúziójának megállapítása volt egybehangzó azon a téren, hogy ugyan rendelkezésre állnak a megfelelő jogszabályok a huliganizmus megfékezésére, de: „a törvények végrehajtási mechanizmusa gyenge. A bíróságok elnézőek, és a stadionok biztonságtechnikai felszerelései sem megfelelőek, ezért nem hatékonyak a jogszabályok.”²³

6. A dolgozat továbbfejlesztésének lehetőségei

Dolgozatomban igyekeztem összefoglalni a stadion biztosításának technikai és személyi problémáit, valamint azok jelenleg kötelezően alkalmazott megoldásait illetve azokat a többlet lehetőségeket, amelyekkel a törvényi követelmények teljesítésén felül, jelentősen csökkenthetőek a mérkőzések a személyek és vagyoni értékek biztonságát veszélyeztető tényezők. Munkám írása közben megpróbáltam kitérni a jelenlegi rendszerek hibáira, gyengeségeire, remélvén hogy ezekre sikerül a témában érdeklődők figyelmét is felhívnom. Írásom továbbfejlesztésére számtalan lehetőség van, hiszen a futballmérkőzések biztonságának témaköre igen tág, több különböző biztosítási részre osztható, és ezekben a tudományág és testvértudományok fejlődésével igen sok változtatásra van mód. Megfigyeléseim alapján fejlesztésekre, a huliganizmus problémájának pszichológiai megoldásának területén illetve a személyi azonosítás bevezetése kapcsán majdan felmerülő problémák felmérése, elhárítása kapcsán, továbbá a büntetés végrehajtás erősítésének területén lenne a legnagyobb szükség.

²² Cikk az MLSZ futball huliganizmus elleni terveiről: <http://hajralilak.hu/news/mlsz-tervek-a-futballhuliganizmus-ellen>

²³ Kiemelt kockázatú labdarúgó mérkőzések rendezvény biztosítása - Mohos Mátyás Tamás – ZMNE BJHK Szakdolgozat – 2011

Irodalomjegyzék

- Sportrendezvények rendőri biztosítása
- Sportlétesítmények komplex biztonsága
- Guide to Safety at Sports Grounds - Her Majesty's Stationery Office – 2008 – ISBN: 978-0117020740
- Football Hooligans: Knowing the Score – Gary Armstrong – Berg Publishers - 2003 - ISBN: 978-1859739570
- Football Hooliganism – Steve Frosdick - Willan – 2005 – ISBN: 978-1843921295
- Football hooliganism: comparing self-awareness and social identity theory explanations – Alain Van Hiel, Ilse Cornelis, Barbara De Clerq - Journal of Community & Applied Social Psychology - John Wiley & Sons LTD – 2007 – ISSN: 1052-9284
- Understanding Soccer Hooliganism – John H. Kerr - Open Univ Pr – 1944 – ISBN: 978-0335192502
- Zulus: A Football Hooligan Gang – Caroline Gall - Milo Books – 2005 – ISBN: 978-1903854488
- Football Hooligans International – Discovery International – 2007
- Football violence in Europe - SOCIAL ISSUES RESEARCH CENTRE – 1996
- 2005. évi CXXXIII. törvény a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenység szabályairól
- 54/2004. (III. 31.) Korm. rendelet a sportrendezvények biztonságáról
- 1993. évi XCIII. törvény a munkavédelemről
- 28/2011. (IX.6.) BM rendelet Országos Tűzvédelmi Szabályzat
- 2004. évi I. törvény a sportról
- 1999. évi LXIX. törvény a szabálysértésekről
- 2011. évi CIV a sporthuliganizmus jelensége elleni fellépés érdekében szükséges egyes törvények módosításáról
- Saturday Heroes szurkolói magazin sorozat (válogatott cikkek)
- Kiemelt kockázatú labdarúgó mérkőzések rendezvény biztosítása - Mohos Mátyás Tamás – ZMNE BJHK Szakdolgozat – 2011
- A rendvédelmi erők harca a futball-huliganizmus ellen Magyarországon - Freyer Tamás – SE TSK Ph.D. értekezés – 2004

- The Hillsborough Stadium Disaster - Inquiry By The RT HON Lord Justice Taylor – London HMSO - 1990

Internetes források

- <http://safetyatsportsgrounds.org.uk/>
- http://hu.wikipedia.org/wiki/FK_Crvena_zvezda
- http://en.wikipedia.org/wiki/Torcida_Split
- http://en.wikipedia.org/wiki/Millwall_Bushwackers
- http://www.lfconline.com/sngl/edb3/heysel_tragedy_section/index.shtml
- http://en.wikipedia.org/wiki/Heysel_Stadium_disaster
- <http://www.liv.ac.uk/footballindustry/>
- http://www.huffingtonpost.co.uk/2012/02/02/football-disasters-the-worst-tragedies_n_1249626.html
- <http://news.bbc.co.uk/sport2/hi/football/1273347.stm>
- <http://nb1.hu/hirek/az-eger-feljutasa-tovabb-novelheti-nezoszamokat>
- <http://focitipp.hu/?content=cikkek&id=2352>
- http://www.fifa.com/mm/document/tournament/competition/football_stadiums_technical_recommendations_and_requirements_en_8211.pdf
- <http://ultrasliberi.hu/?p=5524>
- <http://www.ujpestfc.hu/oldalok/24>
- <http://www.uefa.com/uefa/footballfirst/matchorganisation/stadiumsecurity/index.html>
- <http://hajralilak.hu/news/mlsz-tervek-a-futballhuliganizmus-ellen>
- <http://beta.in-mind.org/issue-1/night-nancy-social-psychology-and-football>
- http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_88329.htm
- http://hvg.hu/sport/20110524_nezoszam_NB_I
- http://sportgeza.hu/futball/2008/11/01/mindenkit_utottek_a_rendorok_dunaszerdahelyen/
- <http://www.fifa.com/aboutfifa/organisation/index.html>
- http://www.magyarfutball.hu/hu/stadionok/megyei_stadionok_es_sportpalyak/pest_megye
- <http://www.worldstadiums.com/>
- <http://www.vedelem.hu/letoltes/tanulmany/tan344.pdf>

- [http://dokumentumtar.mlsz.hu/02_Szabalyzatok/02_Labdarugas_uzemeltetesi_szabalyzatok/01_Versenyeztetesi_szabalyzatok/BSZ/BSZ%202011_1_\(20110426\).pdf](http://dokumentumtar.mlsz.hu/02_Szabalyzatok/02_Labdarugas_uzemeltetesi_szabalyzatok/01_Versenyeztetesi_szabalyzatok/BSZ/BSZ%202011_1_(20110426).pdf)
- [http://dokumentumtar.mlsz.hu/02_Szabalyzatok/02_Labdarugas_uzemeltetesi_szabalyzatok/01_Versenyeztetesi_szabalyzatok/ISZ/ISZ_2012_2_\(20120401\).pdf](http://dokumentumtar.mlsz.hu/02_Szabalyzatok/02_Labdarugas_uzemeltetesi_szabalyzatok/01_Versenyeztetesi_szabalyzatok/ISZ/ISZ_2012_2_(20120401).pdf)

Az internetes dokumentumok utolsó megtekintésének dátuma: 2012.December 25.

Személyes forrásaim

- Interjú dr. Gyimesi Kendével, az Újpest FC biztonsági igazgatójával
- Interjú Kis Györggyel a Budapesti Olimpiai Központ vezetőjével
- Interjú Kis Tamással a Valton-Sec Kft. Koordinációs igazgatójával